

การแปรรูปผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ของวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ผศ.นฤมลวรรณ สุขไมตรี สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

ผศ.พรรณนิภา เดชพล สาขาวิชานิติศาสตร์ดิจิทัล

ผศ.ดร.ณัฐฐา นน่อทอง สาขาวิชานิติศาสตร์ดิจิทัล

อ.กานต์ เชื้อวงศ์ สาขาวิชานิติศาสตร์ดิจิทัล

นางสาวลลิตา ยังอยู่ ที่ปรึกษาโครงการ

บทนำ

คณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ เห็นชอบ (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566-2570 ที่มีแนวทางขับเคลื่อนให้สมุนไพรไทยเป็นพืชเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความมั่นคง สร้างรายได้ให้ประเทศ โดยขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันสนับสนุนองค์ความรู้และเทคโนโลยีแก่เกษตรกรหรือผู้ประกอบการ ในการดำเนินการต่าง ๆ รวมถึงการขออนุมัติจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ ขออนุญาตนำวัตถุดิบไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ รวมถึงข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้มาตรฐาน ปลอดภัยต่อผู้บริโภค เป็นการช่วยผลักดันให้สมุนไพรไทยก้าวไปสู่ตลาดโลกและเป็นที่ยอมรับระดับสากล รวมถึงรองรับการขับเคลื่อนการพัฒนาและส่งเสริมสมุนไพรตลอดห่วงโซ่คุณค่าให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการผลิตและแปรรูปวัตถุดิบสมุนไพรให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการและอุตสาหกรรมสมุนไพรตลอดห่วงโซ่อุปทาน ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพร ให้เป็น ASEAN Herbal Hub สร้างตราสัญลักษณ์คุณภาพ และส่งเสริมภาพลักษณ์สมุนไพรไทยควบคู่กับอาหาร ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างเหมาะสม มีระบบรับรองกระบวนการผลิตสมุนไพรขยายตลาดผลิตภัณฑ์ Herbal Champions และยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบนิเวศ นำไปสู่การพัฒนาสมุนไพรไทยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ลงทุนการวิจัยและนวัตกรรม เพิ่มห้องปฏิบัติการ ติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสมุนไพรไทยด้วยข้อมูล และพัฒนาสมุนไพรเชิงพื้นที่ (กรุงเทพฯธุรกิจ, 30 ธันวาคม 2564) ดังนั้น การร่วมมือกันของเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นการดำเนินงานที่ตอบสนองกับนโยบายของภาครัฐ รวมถึงทำให้ได้รับโอกาสในการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนาต่อยอดพืชสมุนไพรให้ได้รับการแปรรูปหรือการสร้างมูลค่าเพิ่มได้อย่างหลากหลาย โดยใช้องค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ภายใต้การผลิตที่ใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ ปลอดภัยต่อผู้บริโภค เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งผลทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ มีรายได้และพึ่งพาตนเองได้

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 28/1 หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี รวมกลุ่มกันเมื่อปี พ.ศ. 2559 โดยมี นายกฤตภาส ป้อมเปี่ยม ประธานกลุ่ม ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจมเริ่มดำเนินการจากการรวมตัวของกลุ่มผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่จากเดิมที่มีอาชีพปลูกดอกดาวเรือง แดงกวา พืชสมุนไพร และการแปรรูปอาหาร เนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำเลยมีความคิดที่จะหารายได้เสริม จึงรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แรกเริ่มจัดตั้งกันมีสมาชิกแปดคนปัจจุบันมีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 16 คน มีการรวมกลุ่มกันเพื่อหารายได้เสริม วัตถุประสงค์หลักเน้นในเรื่องของการปลูกพืชผักและสมุนไพรเพื่อแปรรูปเป็นอาหารพื้นบ้าน ปัจจุบันมีผลผลิต พืชผักและสมุนไพรที่หลากหลาย เช่น มะกรูด มะนาว ตะไคร้ และกล้วย ทั้งนี้ กลุ่มมีความต้องการที่จะผลิตหรือเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตรเพื่อเป็น

อาชีพเสริมให้กับทางกลุ่มต่อไป คณะทำงานจึงมีแนวคิดที่จะจัดดำเนินโครงการการแปรรูปผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรีขึ้น โดยการนำพืชสมุนไพรที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตได้มาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม แล้วนำผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปไปจัดจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เข้าสู่กลุ่มหรือชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดในการพัฒนาตราสินค้าและสื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มให้เป็นที่รู้จัก การส่งเสริมการจำหน่ายและการทำการตลาดออนไลน์ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่มได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแปรรูปพืชสมุนไพรของวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม
2. เพื่อพัฒนาตราสินค้าของวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินโครงการ

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ระยะเวลาดำเนินโครงการ

ธันวาคม 2565 - สิงหาคม 2566

วิธีดำเนินโครงการ

โครงการ การแปรรูปผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีการดำเนินการ ดังนี้

1. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีสาระสำคัญดังนี้

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 28/1 หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี รวมกลุ่มกันเมื่อปี พ.ศ. 2559 โดยมี นายกฤตภาส ป้อมเปี่ยม ประธานกลุ่ม ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจมเริ่มดำเนินการจากการรวมตัวของกลุ่มผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่จากเดิมที่มีอาชีพปลูกดอกดาวเรือง แดงกวา พืชสมุนไพร และการแปรรูปอาหาร เนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำเลยมีความคิดที่จะหารายได้เสริม จึงรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแรกเริ่มจัดตั้งกันมีสมาชิกแปดคนปัจจุบันมีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 16 คน มีการรวมกลุ่มกันเพื่อหารายได้เสริม วัตถุประสงค์หลักเน้นในเรื่องของการปลูกพืชผักและสมุนไพรเพื่อแปรรูปเป็นอาหารพื้นบ้าน ปัจจุบันมีผลผลิต พืชผักและสมุนไพรที่หลากหลาย เช่น ขมิ้นชัน ขิง ข่า ตะไคร้ มะกรูด มะนาว

จากการวางแผนการดำเนินโครงการร่วมกัน ได้คัดเลือกพืชสมุนไพรที่จะนำมาแปรรูปหรือสร้างมูลค่าเพิ่ม การวางแผนการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูป การ

สร้างมูลค่าเพิ่ม และการส่งเสริมการตลาด ทั้งนี้ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าจะดำเนินการแปรรูปพืชสมุนไพรที่กลุ่มผลิตได้ให้เป็นผลิตภัณฑ์ 3 ประเภท ประกอบด้วย ลูกประคบสมุนไพร ยาหม่องสมุนไพร และสบู่สมุนไพร โดยหลังจากที่ได้มีการแปรรูปแล้วจะมีการพัฒนาตราสินค้าให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด ภายใต้ชื่อผลิตภัณฑ์ว่า สิ่งหอม และจะส่งเสริมการตลาดผ่านรูปแบบออนไลน์ร่วมด้วยเพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการตลาดอีกช่องทางหนึ่งให้กับผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในปัจจุบันยังไม่ได้จัดทำ

2. การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) โดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร โดยนำพืชสมุนไพรชนิดที่ถูกคัดเลือกให้นำมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ขมิ้นชัน ขิง ข่า ตะไคร้ และมะกรูด นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ซึ่งเป็นวิทยากรจากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร และวิทยากรจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพืชสมุนไพรด้วยการแปรรูป การผลิตลูกประคบสมุนไพร การผลิตสบู่สมุนไพร และการผลิตยาหม่องสมุนไพร ใบบัสม์ปอ

3. การนำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการไปทดลองตลาด เพื่อให้ผู้บริโภคได้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์และประเมินความพึงพอใจเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

4. การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบตราสินค้า เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดให้สอดคล้องเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการแปรรูป

5. การพัฒนาช่องทางการตลาดผ่านเพจเฟซบุ๊กในชื่อ วิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดผ่านระบบออนไลน์และประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ของวิสาหกิจชุมชน

6. การผลิตคลิปวิดีโอ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจและสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้รับในพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพรเพื่อจัดจำหน่ายและสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ครอบครัว และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผ่านการจัดจำหน่ายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จำหน่ายด้วยตนเอง ร้านค้าชุมชน หรือผ่านช่องทางออนไลน์

การนำไปใช้ประโยชน์

1. การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยการใช้เพจเฟซบุ๊กและวิดีโอที่จัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ในการส่งเสริมการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ

2. การใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ โดยสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริมความรู้และฝึกทักษะ ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพร

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการดำเนินการในพื้นที่ดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลดีทำให้กลุ่มวิสาหกิจสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและสามารถนำไปจัดจำหน่ายและสร้างรายได้ให้กับสมาชิกของกลุ่มได้

